

קרח
ה' תשע"א
כתובת:
Oraysa10@gmail.com

אורחיהם

לע"ג צפורה הדסה ב"ר אברהם ברוך ת.ג.צ.ב.ה.

פרשת קרח

אימתי הקהיל קרח

(טז, אַיִן קָרַח וְהַכֹּהֵן הַגִּיד לְרַבֵּקָן הַתֵּבֵלִי וְיִדְדֵי תַּאֲבָבִי יִרְשָׁע אֶל יֵאָסִיפִי וְיִבְרָח לְרַחֵם אֱוִיבִי:

מפשטות סדר הכתובים, משמע שסיפור עדת קרח היה אחרון לכל המרידות והתלוונות, וכסדר שנכתבו בתורה בזה אחר זה, ולפי"ז היה חטא עדת קרח אחרי חטא מרגלים.

כך גם איתא בסדר עולם (רבא פ"ח) "אחר מרגלים היתה מחלוקתו של קרח ובליעתו, שנאי' אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש' וגומר". משמע שהעצים שהדליקו את תעברת המחלוקת היתה במה שידעו שלא יכנסו לארץ, וממילא טענו שטוב להם בהעדר משה.

אלא שיש לעיין בדבר מכמה מדרשים. א] (במדב"ר יח,ז) ויקהלו על משה ועל אהרן וכו', כשאמר הקב"ה למשה (שם ח) קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אותם וכה תעשה להם לטהרם וגוי' והעבירו תער על כל בשרם, מיד עשה כן לקרח, התחיל לחזור על ישראל לא היו מכירין אותו, אמרו לו מי עשה לך כך, אמר להם משה עשה בי, ולא עוד אלא נטלני בידי ורגלי והיו מניפין אותי ואומר לי הרי אתה טהור, והביא את אהרן אחיו וקשטו ככלה והושיבו באהל מועד, מיד התחילו שונאי משה להתגרות בו את ישראל, ואמרו משה מלך ואהרן אחיו כהן גדול ובניו סגני כהונה, תרומה לכהן, מעשר לכהן, כ"ד מתנות לכהן, מיד ויקהלו על משה. משמע שהיה זה מיד בהקמת המשכן בחודש ניסן, כי טהרת הלויים היתה מיד בחודש ניסן בהקמת המשכן כדאיתא בחז"ל (במדב"ר יט,טו). ב] (במדב"ר יח,ב) "ויקח קרח, על ידי מה נחלק, על ידי אליצפן בן אחי אביו שנעשה נשיא על משפחתו, ונשיא בית אב למשפחות הקהתי אליצפן בן עוזיאל, אמר קרח ארבעה אחים היו אחי אבא, ובני קהת עמרם ויצהר וחברון ועוזיאל, עמרם הבכור זכה אהרן בנו לגדולה ומשה למלכות, מי ראוי ליטול את השניה לא השני שנאמר (שמות ו) ובני קהת עמרם ויצהר, אני בנו של יצהר הייתי ראוי להיות נשיא על משפחות והוא עשה בנו של עוזיאל, קטן של אחי אבא יהי גדול עלי, הריני חולק עליו ומבטל כל מה שנעשה על ידו, לכך ויקח קרח". וז"ב שמינוי אליצפן היה מיד בהקמת המשכן, כי ראש חודש ניסן היה ראשון ללויים וראשון לעבודה וכו', ואז נתמנו הלויים

לתפקידיהם. א"כ משמע שבחודש ניסן בשנה השנית לצאתם ממצרים אז נתעורר לחלוק. ג] גם משמעות הפסוקים במה שטענו, היינו שכל העדה כולם קדושים וכו', זה מתאים לזמן הקמת המשכן שאז נתחדשו גדרי המחנות, ונעשה מחנה כהונה ואין ללויים ולישראל אפשרות להקריב קרבנות ולהתקרב לתוך המשכן ולעבוד בו, זה גרם שנתעוררו לחלוק ולומר שכל העדה כולם קדושים. משמע שהיה זה תיכף בזמן הקמת המשכן. זה גם הטעם שנתחברו עמו בני ראובן, יען שהיו בכורות מצד השבטים, וחשבו בעצמם שהם הראויים להקריב במשכן. כמו"כ אז באו להקריב קרבן הפסח, ויראו כל ישראל כי מעתה אין לבכורות חלק בעבודת המשכן כלל, וכאן היה המקום המעשי שיוברר הענין, ולכן נתעוררו לחלוק.

יש מקום להסביר את סתירת הדברים בכמה אופנים: א] אכן עצם המחלוקת והקהלת העדה היתה לאחר חטא מרגלים, אלא שלא אירע הדבר בבת אחת, אלא שמחודש ניסן עד חודש אב הרתין קרח עדה שלימה, ושכנעם בטענותיו כנגד משה, וכך הטה אחריו מאתים וחמישים איש ראשי סנהדראות, ועי"כ בהגיע חודש אב, כשנוסף על הטענות גם הענין שלא יכנסו לארץ, אז הצליחו לעורר את כל העדה בטענות כנגד משה, והם דברי דתן ואבירם שאין להם נחלת שדה וכרם. כך גם ביאר התפארת ישראל (אבות ה,ד) "ואף שמחלוקתו היה עבור שנתקנא בנשיאות אליצפן, וזה בשנה ראשונה היה, עכ"פ היה קרח נתירא באותה שעה לחלוק על משה, מדהיה משרעי"ה אז חביב לישראל, אבל אחר גזירת המרגלים שהיה לב כולו מר על משרעי"ה שלא התפלל עליהם כבעגל, ולכן אז מצא בעי"ח מקום לגבות חובו".

ב] בסגנון דומה. הנה ביארתי במקו"א (שנת תשי"ע) שהיה כאן ב' מחלוקות שונות, אלא שנתחברו שניהם על משה. מחלוקת קרח היתה בעיקרה על הכהונה, אכן טענו על משה, אלא שעצם בקשתם היתה שרצונם להיות קרובים אל ה' ומכהנים לפניו, אולם דתן ואבירם טענו על נחלת שדה וכרם, והם חלקו על עצם מלכות משה, ורצו למנות את עצמם תחתיו כדאי' במדרש. אכן קרח וראשי הסנהדראות חלקו על משה תיכף בזמן הקמת המשכן, אלא שלא היה בהם העוז והחוצפה לחלוק על משה, אלא שלאחר חטא מרגלים כשדתן ואבירם יצאו לחלוק על משה כדרכם, כאן מצא קרח מקום ללבות את המחלוקת בטענה שאין הנידון על נחלת שדה וכרם אלא על עצם הענין האם כולם קדושים ובתוכם ה' או שרק הכהנים יכולים להתקרב לה'. נמצא שבזמן ההוא שבין הקמת המשכן עד מחלוקת דתן ואבירם ישבו ודנו כיצד לחלוק על משה, והמציאו הטענות של טלית שכולה תכלת וכו'. זה מתאים עם דברי חז"ל (ב"ב ק"ח): שיהושע וכלב נטלו בא"י גם את חלקם של המרגלים ושל המתלוננים בעדת קרח, ובשלמא חלק מרגלים מובן, שהרי היו באותה עדה, ומתוך שעמדו והצילו את עצמם זכו ונטלו חלקם וחלק חבריהם, אבל חלקם של המתלוננים בעדת קרח אין סברא שיטלוה. אלא מאחר שהיתה המחלוקת בעדת קרח מצד שנמנעו מא"י, נמצא שגם טענותיהם הם טענות על א"י, ולכן נטלו יהושע וכלב חלקם, (וזה מתאים עם שיטת הריטב"א שם, שהיינו המתלוננים שחזרו ונטלו ונתלוננו בעת קרח גם על ענין זה. אולם גם לפרשבי"ם שם שהכונה לשרופים, אפשר שהיו להם ב' טענות ולכן נחשבים גי"כ כמתלוננים בעצת מרגלים).

בדרך השערה ובגדר אולי, אפשר לומר שבהתקרב יום הכפורים שהכהן נכנס לפני ולפנים בהקרבן הקטורת, נתעוררו עדת קרח לטעון שכולם קדושים, וכולם יכולים להכנס לקה"ק, ומדוע רק

אהרן נבחר לכך. ולכן היה מבחן המטות בקה"ק להורות שרק מטהו פורח בקה"ק, שרק הוא מקטיר שם קטורת.

ג]. אולי יש מקום לומר שאכן מחלוקת המדרשים לפנינו, יש שסברו שהמחלוקת היתה לאחר חטא מרגלים וכמו שנתבאר. אולם יש שסברו שעדת קרח היתה מיד בהקמת המשכן, אלא שלא הזכירם הכתוב עד הנה מטעמים מסוימים. גם דברי דתן ואבירם על נחלת שדה וכרם מובנם שעד עתה לא קבלו נחלת שדה וכרם, לא על העתיד. אולי משום שיהושע וכלב נטלו חלקם בא"י לכן נכתבה פרשה זו באחרונה בסמיכות לפרשת מרגלים. אפשר שנתיחדה פרשה שלמה על ענין כבוד וקדושת הכהונה, כי כל פרשת קרח מתחילה לסופה מסבירה ומגדירה את קדושת הכהנים ושבת הלוייה, ולכן חברו את פרשת המחלוקת והלכות כהונה ביחד, ולא נזכרו עד עתה. או משום שרצה למנות את עשרת הנסיונות בצוותא ואח"כ הזכיר עוד מחלוקת וחטא קטן שהיה במקצת העם, וזה היה בעדת קרח. אולם עצם המחלוקת היתה בעת הקמת המשכן.

שבת שלום ומבורך